

Dertosa: colònia de Pèrtinax?

Marc Mayer i Olivé
 Institut d'Estudis Catalans
 Universitat de Barcelona
 mayerolive@yahoo.es

Recepció: 16/2/2009

Resum

En aquest treball, s'hi replanteja l'estatut de Tortosa a partir de la fi del segle II, tot considerant de nou *CIL* II² 14, 787 i *CIL* II² 14, 788. La possibilitat que l'emperador efímer Pèrtinax concedís a *Dertosa* el privilegi colonial, com ho féu amb altres ciutats, és analitzada per tal de justificar el text de l'última inscripció.

Paraules clau: *Pertinax*, Imperi romà, epigrafia romana, *Dertosa*, colònia, *Hispania*, *Tarraconensis*.

Résumé. Dertosa: colonie de Pertinax?

Dans ce travail, nous tentons d'étudier de nouveau le statut de Tortosa a partir de la fin du IIe siècle, en reprenant *CIL* II² 14, 787 et *CIL* II² 14, 788. La possibilité d'une concession de la condition de colonie par l'empereur éphémère Pertinax, comme il a fait avec d'autres villes, est l'objet d'analyse pour justifier le contenu de la dernière inscription.

Mots clé: *Pertinax*, empire romain, épigraphie romaine, *Dertosa*, colonie, *Hispania*, *Tarraconensis*.

En preparar la nova edició del *Corpus Inscriptionum Latinarum* l'any 1995, ens replantejàrem la qüestió que presenta *CIL* II² 14, 788 = *CIL* II 4058 (fig. 1), on Herenni Etrusc, Cèsar en aquell moment del regnat del seu pare, l'emperador Deci, entre 249 i 251 aC, és honorat per un *ord(o) d(ecurionum) c(- - -) D(ertosanae)*. La dificultat de desenvolupar l'abreviatura *c* era palesa i vàrem pensar en aquell moment: «litt. C fortasse est resolvenda potius in *c(ivitatis) quam in c(oloniae)*»¹.

1. En la introducció a les inscripcions de *Dertosa* *CIL* II²/14, a càrrec de G. Fabre, M. Mayer i I. Rodà (p. 149), vàrem intentar raonar la qüestió, tot considerant les aportacions anteriors. Cal destacar de bell antuvi que M. José PENA (1994), «Algunas precisiones sobre el estatuto jurídico de *Dertosa*», *II Congreso Peninsular de Historia Antigua. Actas*, Coimbra, p. 581-596, ja indicava (p. 592) que *CIL* II² 14, 788 era l'única prova possible per a l'estatut colonial de *Dertosa*, però s'inclinava finalment (p. 593) vers la lectura *c(ivitatis) D(ertosanae)*, com també vàrem fer nosaltres, seguint el raonament del treball citat en la nota següent.

Figura 1. *CIL II*² 14, 788 = *CIL II* 4058 (*Dertosa*).

Evidentment, amb aquesta opció, ens alineàvem amb la posició de R. Wiegels, en el seu estudi sobre les tribus de les ciutats hispanes². Una de les causes per haver adoptat una posició d'aquest tipus tenia com a arrel la definitiva exclusió de l'encunyació pertanyent a *Dertosa* de les monedes que s'havien llegit tradicionalment

2. R. WIEGELS (1985), *Die Tribunschriften des römischen Hispanien. Ein Katalog*, Berlín (*Madrider Forschungen*, vol. 13), p. 110-111.

com a indicació d'un estatut colonial³. Val a dir, també, que ens enfrontàvem, conscientment, amb la creença d'E. Hübner, que la considerà colònia⁴, i amb la d'E. Albertini⁵ i la d'A. García y Bellido⁶. Uns altres estudiosos varen expressar els seus dubtes sobre la condició colonial de *Dertosa* amb diversos arguments⁷, fins i tot ho va fer sobre aquest tema un dels fundadors de la ciència epigràfica com és B. Borghesi⁸.

Les fonts no són tampoc gaire clares: Plini el Vell indica que els *Dertosani* són un dels pobles *celeberrimi civium Romanorum*⁹, i Estrabó, que escriu en el regnat de Tiberi, denomina *Dertosa κατοικία* en un passatge i πόλις en un altre¹⁰. La qüestió, en conseqüència, és molt lluny d'ésser resolta per les fonts literàries¹¹.

Creiem que ha arribat el moment d'examinar de nou aquest problema a partir d'uns criteris diferents dels fins ara emprats per a aquest tema. Considerarem, per fer-ho, un document que no s'ha aproximat mai al problema: *CIL* II² 14, 787 (= *CIL* II 5128, *ILS* 408), una de les poques inscripcions en honor de l'efímer emperador Pèrtinax.

En successives aportacions, hem intentat d'esbrinar l'excèpcional importància política d'aquest breu regnat, que condiciona, almenys en un primer moment, el regnat de Septimi Sever quan s'imposa com a emperador, fins al punt que adopta com a *agnomen honoris* el nom *Pertinax* en honor d'aquest emperador.

Nous estudis han perfilat el que coneixem de la biografia i del *cursus* de Pèrtinax, i la seva activitat política va essent més ben coneguda, dintre dels límits de la migradesa de notícies i de la brevetat del seu regnat.

La inscripció de *Dertosa* mereix una atenció especial:

3. G.F. HILL (1931), «Notes on the Ancient Coinage of Hispania citerior», *Numismatic Notes and Monographs*, 50, p. 74-75; M. GRANT (1946), *From Imperium to Auctoritas*, Cambridge, p. 158. Els reversos de les monedes avui excloses són: *COL· DERTOSA* i *C·I·A·D*. Per a la numismàtica de *Dertosa*, cf. ara A. BURNETT, M. AMANDRY i P.P. RIPOLLÉS (1992), *Roman Provincial Coinage*, vol. 1, *From the Death of Caesar to the Death of Vitellius* (44 B.C.–A.D. 69), Londres, p. 101-102, núm. 205-209.
4. *CIL* II, p. 535.
5. E. ALBERTINI (1923), *Les divisions administratives d'Espagne romaine*, París, p. 63 i 65.
6. A. GARCÍA Y BELLIDO (1959), «Las colonias romanas en Hispania», *Anuario de Historia del Derecho Español* 29, p. 502-503; ÍDEM (1962-63). «Dos problemas de la romanización en Tarragona: las colonias de Tarraco y Dertosa», *Boletín de la Real Sociedad Arqueológica Tarraconense* 62-63, p. 3-5.
7. J.J. VAN NOSTRAND (1916), *The Reorganisation of Spain by Augustus*, Berkeley, p. 83-84; C.H.W. SUTHERLAND (1939), *The Romans in Spain 217 B.C.–A.D. 17*, Londres, p. 128; GRANT (1946: 158); F. VITTINGHOFF (1952), *Römische Kolonisation und Bürgerrechtspolitik unter Caesar und Augustus*, Wiesbaden (*Akad. der Wiss. und der Lit. Mainz. Abhandl. der geistes- und sozialwissenschaftlichen Klasse* Jg. 1951, 14), p. 107; GALSTERER (1971: 31-32 i nota 18).
8. B. BORGHESI (1862), *Oeuvres complètes, Oeuvres numismatiques*, vol. I, París, p. 55.
9. Plin. *Nat.* 3, 23. Esmenent *Dertosa* també Mela *Chor.* 2, 80; Ptol. 2, 6, 64 i també ho fan les fonts itineràries, Titus Livi (23, 28,10) i Suetoni (*Galba* 10,4), sense aportar res al tema que tractem.
10. Strab. 3, 4, 6 i 9, respectivament.
11. La *Tabula Imperii Romani, Hoja K/J-31: Pyrénées orientales-Baleares. Tarraco Baliares*, Madrid, 1997, s. v. «Dertosa», p. 68, no recull encara les dades de *CIL* II²/14.

*Imp(eratori) · Cae[sari]
P(ublio) · Helv(io) · Per[t][inaci]
principi sen[a][tus]
co(n)suli II p(atr) p(atr)iae [r(es) p(ublicae) Dertos(anorum)]
dedicavit*

Aquest fou el text i la restitució que editarem en el seu moment, prenent com a base la còpia de l'*Anonymus Taurinensis*¹². La datació no tenia cap dubte: un moment dels tres primers mesos de l'any 193 dC, abans que arribés la notícia de la mort de Pèrtinax a *Dertosa*. El peculiar títol de *princeps senatus* és una bona mostra de la manera de fer d'aquest emperador i de la seva pretensió de concòrdia¹³.

Recentment, en ocupar-nos de l'estatut i la condició jurídica d'*Helvia Ricina Pertinax*, avui Porto Potenza¹⁴, i de la *colonia Helvia Lilybaeum*, avui Marsala, província de Trapani¹⁵ (fig. 2) vàrem poder veure quin era el possible procediment pel qual aquestes dues ciutats obtingueren d'aquest emperador un canviament d'estatut, que fou respectat per Septimi Sever en tots dos casos i fins i tot procedí formalment a fer-ho, d'acord amb la concessió de Pèrtinax en el cas de *Ricina*¹⁶ (fig. 3). Inclús es pot pensar que la política restauradora del primer dels Severs tingué molt a veure amb la precedent de Pèrtinax¹⁷ (fig. 4).

Si tornem al cas de *Dertosa*, veurem que els honors que es reten a Pèrtinax segurament no són excepcionals i que han d'ésser enquadrats en la categoria dels de l'inici d'un regnat, però vista l'escassetat de documentació epigràfica sobre aquest emperador, esdevé especialment significatiu i potser reflecteix un agraïment

12. D'aquest manuscrit, en tragué la transcripció E. HÜBNER a *CIL* II 5128, el qual seguim.

13. Cass. Dio 74, 3, 3, per a l'assumpció d'aquest títol.

14. *CIL* IX 5747 i p. 549, cf. esp. G. PACI, «Le iscrizioni latine di età imperiale», a L. GASPERINI, G. PACI, R. AVEANI i M. MODENA MAYER (1972-1973), «Il lapidario del Palazzo Comunale di Macerata», *Annali della Facoltà di Lettere e Filosofia dell'Università di Macerata* V-VI, 1972-1973, p. 47-110, esp. núm. 3, p. 63-90, i, concretament, p. 68-71 i làmina VI, 1. El títol complet de la ciutat és present a *CIL* IX 5755. Per als problemes històrics que comporta, cf. C. DI GIACOMO, «Iscrizioni latine del Museo civico di Macerata», a: L. GASPERINI (ed.) (1978), *Scritti storico epigrafici in memoria di M. Zambelli*, Roma, p. 102-122, esp. p. 113-114 i figura VIII, 1; D. CECHI i C. MOZZICAFREDDO (1968), «Helvia Ricina e il Piceno nell'età romana», *Studi Maceratesi* IV, p. 126-214, esp. p. 199.

15. *CIL* X 7228, de Marsala i publicada anteriorment per BORMANN (*Bullett.* 1868, p. 168). Vegeu ara: R. MARINO (1978), «Su alcune iscrizioni latine del palazzo municipale di Marsala», *Kokalos* 24, p. 77-111, esp. p. 78-98, i làmines v a-b.

16. M. MAYER (2007), «*Colonia Helvia Ricina Pertinax*. A propósito de *CIL* IX 5747», *Picus* 27, p. 9-21.

17. L'exemple més palès, ja esmentat, és l'adopció com a *cognomen honoris* per part de Septimi Sever del nom *Pertinax* que porta des de l'inici del seu regnat principalment fins l'any 198; cf. A. MASTINO (1981), *Le titolature di Caracalla e Geta attraverso le iscrizioni (Indici)*, Bolonya, p. 49 per al *cognomen Pertinax*, i p. 164-165 per a les titulacions de Septimi Sever que l'empen. *Pertinax* es documenta en la titulatura de Septimi Sever fins al 208-209 i 209-210 dC. Per a la divinització de Pèrtinax per part de Septimi Sever i el senat, cf. Cass. Dio 74, 4; *HA Pert.* 15,1 i *Sev.* 7, 8-9 y 17, 5. Vegeu, de forma general, l'excel·lent monografia d'A.R. BIRLEY (1988²), *The African Emperor Septimius Severus*, Londres (1972¹).

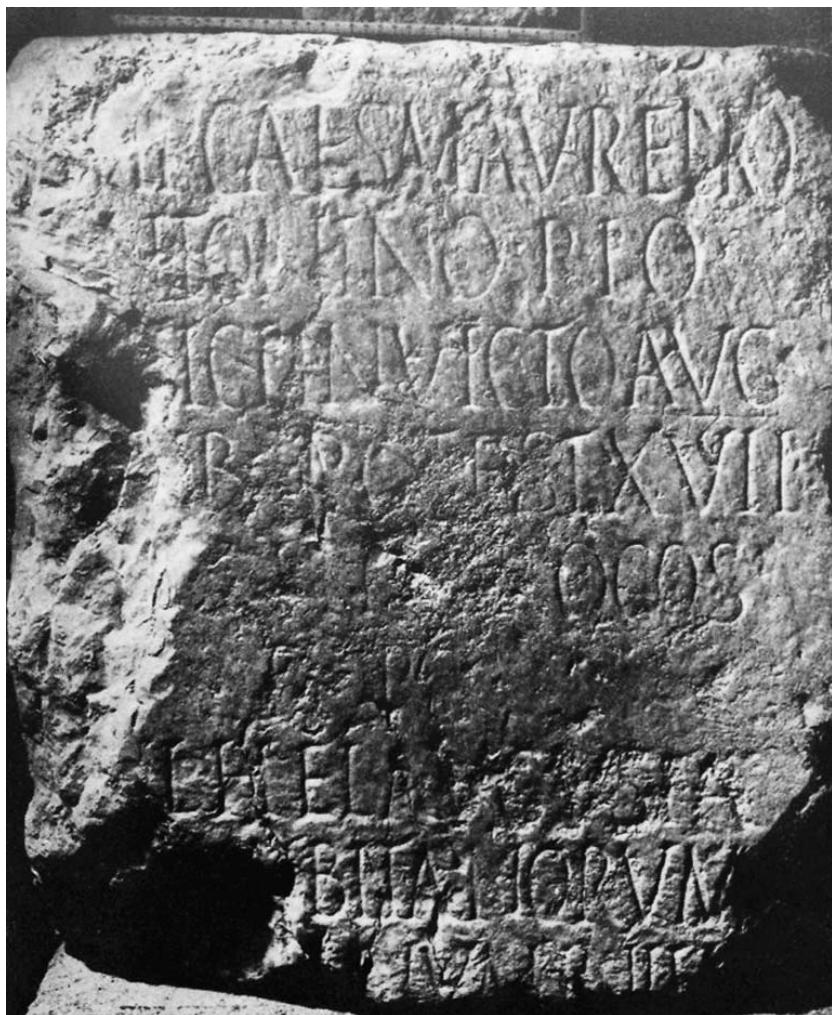

Figura 2. *CIL X 7228 (Lilybaeum).*

Figura 3. *CIL IX 5747 (Helvia Ricina Pertinax).*

Figura 4. *Detall de CIL IX 5747.*

especial per una concessió extraordinària, que, d'altra banda, potser no fou tan excepcional per part d'aquest emperador i, en canvi, estava molt d'acord amb la seva política envers les ciutats¹⁸. Pensem també en el seu interès per continuar l'erogació d'*alimenta*, entre altres mesures preses presumiblement per aquest emperador efímer¹⁹.

Examinem de nou la situació a partir d'aquesta inscripció. Primerament, en el cas del pedestal, sens dubte per a una estàtua de Pèrtinax, hi manca una part de l'epígraf, precisament la que ens donaria l'estatut de la comunitat dedicant, que hem proposat, tot seguint una de les hipòtesis que havia fet E. Hübner en el seu moment, restituir amb un element neutre, com és *r(es) p(ublica) Dert(osanorum)*²⁰, encara que Hübner preferís *c(olonia) D(ertosa)* o bé *o(rdo) c(oloniae) D(ertosanorum)*, tot expressant els seus dubtes.

Si volem analitzar les causes d'aquest interès per *Dertosa* i la possible concessió del canvi d'estatut privilegiat de *municipium* a *colonia*, haurem de recordar

18. Sobre Pèrtinax i la seva carrera, resulta indispensable: AE 1963, 52; cf. H.G. KOLBE (1962), «Der Pertinaxstein aus Brühl», *Bonner Jahrbücher* 162, p. 407-420; G. ALFÖLDY (1974), «P. Helvius Pertinax und M. Valerius Maximianus», *Situla* 14-15, p. 199-215, reimp. a G. ALFÖLDY (1987), *Römische Heeresgeschichte. Beiträge 1962-1985*, Amsterdam, p. 326-348, amb complements, dels quals són especialment importants els de l'apèndix II: «Die Pertinaxvita in der Historia Augusta und die Rekonstruktion historischer Vorgänge. Eine Auseinandersetzung mit A. Lippold», p. 344-348; H.-G. PFLAUM (1974), «Les personnages nommément cités par la Vita Pertinacis de l'Historia Augusta», *Bonner Historia-Augusta Colloquium 1971*, Bonn, p.113-137; A. LIPPOLD (1983), «Zur Laufbahn des P. Helvius Pertinax», *Bonner Historia-Augusta Kolloquium 1979/1981*, Bonn, p. 173-191; H. DEVIJVER (1988), «Les militiae équestres de P. Helvius Pertinax», *ZPE* 75, p. 207-214. És de gran utilitat el resum d'A. CHASTAGNOL (1994), *Histoire Auguste. Les empereurs romains des IIe et IIIe siècles*, París, p. 250-251, amb una breu nota bibliogràfica essencial a p. 254-255. No es pot passar per alt el treball de L. CRACCO RUGGINI (1994), «Publio Elvio Pertinace o il governo delle buone intenzioni», *Alba Pompeia* 15, p. 5-20, amb una bona bibliografia fins ara. És important també la recent contribució d'A. DONATI (2002), «Un imperatore ligure: Pertinace di Alba Pompeia», a M.G. ANGELI BERTINELLI (ed.), *La Liguria nell'impero romano: gli imperatori liguri*, Gènova, p. 23-28; cf. també M. MAYER (2005), «Pro sa(lute) imp(eratoris) Helvi Pertinacis(s)». Sobre AE 1912, 45 de *Narona*»; F. BEUTER i W. HAMETER (eds.), *Eine ganz normale Inschrift [...] Festschrift E. Weber, Althistorisch-Epigraphische Studien Band 5*, Viena, p. 311-317. Trobarem un estudi en llengua castellana sobre aquest emperador a J.A. GARZÓN (1990), *El emperador Publio Helvio Pertinax y la transformación política del año 193*, Màlaga. Depenem, per a la biografia d'aquest emperador, del contingut de la seva vida a la *Historia Augusta*. Per a una anàlisi dels seus molts problemes, vegeu G. BARBIERI (1936), «Sulle falsificazioni della vita di Pertinace negli S.H.A.», *SIFC* 13, p. 83-206; M. MAYER (2008), «La vida de *Pertinax* y el manuscrito Pal. lat. 899», *L'Antiquité tardive* 16, p. 169-175, y también (2008), «Notas sobre el inicio de la *Vita Pertinacis* de la *Historia Augusta* (1, 1-4)», *Estudios en homenaje al Profesor Vicente Picón García*, Madrid, p. 489-502. Per als aspectes religiosos, cf. ara: S. MONTERO (1996), «Materiales para el estudio de la religión y la política religiosa del emperador Pèrtinax»; J. MANGAS i J. ALVAR (eds.), *Homenaje a J.M^e. Blázquez*, vol. III, *Historia de Roma*, Madrid, p. 147-164.
19. Per a aquesta qüestió, cf. E. LO CASCIO (2000), «Gli *alimenta* e la "política economica" di Pertinace», E. LO CASCIO (ed.), *Il princeps e il suo impero. Studi di storia amministrativa e finanziaria romana*, Bari, p. 293-311.
20. *CIL* II²/ 14, 787, p. 151, tot prenent com a paral·lel *CIL* II²/ 14, 786 (= *CIL* II 4057) de la mateixa *Dertosa*, que data del regnat d'Antoní Pius en un moment posterior al 138 dC. Cf. també *CIL* II²/ 14, 789 (= AE 1923, 103), on sembla que es pot desenvolupar *r(ei publicae?) Dertosanae*.

la presència a *Tarraco* del governador *Novius Rufus*, un dels més fervents partidaris d'aquest emperador²¹.

De tota manera, hem de considerar que l'eliminació dels documents numismàtics que semblaven probatoris per a l'estatut colonial, en tot cas anterior a Pèrtinax, de *Dertosa* queden molt afeblits i només el testimoni d'Estrabó (3, 4, 6) ho podria documentar amb els problemes d'aparent contradicció que es presenten dins del mateix autor i que ja hem assenyalat.

Quina és, doncs, la raó d'haver encetat de nou aquesta qüestió controvertida però aparentment resolta? La causa no és altra que una nova consideració a la vista de l'anàlisi dels documents de *Ricina* i *Lylibaeum* suara esmentats, que obren la porta a considerar que la hipòtesi d'E. Hübner pogués tenir un fonament, divers, però, del raonament que ell en féu prenent com a suport documents avui desestimats. És prevalent, però, la singularitat del fet que *Dertosa* hagi conservat la memòria d'una de les poques dedicatòries a Pèrtinax que coneixem.

És evident que les estàtues que s'erigien i els honors que es retien als emperadors a l'inici del seu regnat eren generalitzades, ans en el cas de Pèrtinax el fet que el seu poder fos tan efímer i les vicissituds històriques que va viure els han fet excepcionalment escassos.

Ens vàrem ocupar del cas de *Narona*, això és, Metkovi (Croàcia), on precisament vàrem descartar una correcció feta a l'epígraf conservat on es pretenia substituir la forma *popul(i) Ro(man)i Iuliae Naronae* per *populi coll(oniae) Iuliae Naronae*, suposant un possible error en la comprensió de la *minuta* per part del lapicida²². No és, per tant, la nostra intenció atribuir a totes les ciutats que han conservat les dedicatòries un privilegi d'aquest emperador, sinó avaluar quines en són les possibilitats. Sabem positivament que *Lylibaeum* en va rebre els beneficis²³, com també en rebé *Ricina*, a qui segurament Septimi Sever respectà la concessió i la féu efectiva, ja que figura com a *conditor* de la ciutat amb el seu nou estatut. A partir d'aquell moment, totes dues ciutats, nogensmenys, porten el nom de *Pertinax* a la seva denominació oficial. Aquest no és, però, clarament el cas de *Dertosa*.

En el cas de *Dertosa*, es produeix, en canvi, una circumstància diferent: una inscripció (*CIL* II²/ 14, 788 = *CIL* II 4058 y p. XLVII), a la qual ens hem referit en començar aquest treball, porta l'esment, entre els anys 249-251 dC, de l'*ord(o) d(ecurionum) C-D*, que es podria resoldre en la forma *c(ivitatis) D(ertosanae)* o bé en *c(oloniae) D(ertosanae)*, com a dedicant. En la nostra edició, ens inclinàvem per la primera possibilitat, encara que no deixàvem d'esmentar la segona, que ara ens proposem d'examinar novament.

21. *CIL* II 4125, cf. G. ALFÖLDY (1975), *Die römischen Inschriften von Tarraco*, Berlín (= *RIT*), núm. 143, i també (1969), *Fasti Hispanienses. Senatorische Reichsbeamte und Offiziere in den spanischen Provinzen des römischen Reiches von Augustus bis Diokletian*, Wiesbaden, p. 42-44, per a *Novius Rufus*.

22. *AE* 1912, 45, cf. MAYER, «*Pro sa(lute)...*», p. 311-317, esp. p. 316.

23. L. CRACCO RUGGINI (1982-1983), «Sicilia, III/IV secolo: il volto della non-città», *Kokalos* 28-29, p. 477-515, esp. p. 493-496 i nota 24. Per a les causes de la concessió, l'autora descarta el parentiu entre els *Maesii Titiani* de *Lilybaeum* amb *Flavia Titiana*, esposa de *Pertinax*, com una possibilitat indemostrable, però referma la fundació de la colònia per part de Pèrtinax.

Es tracta, com hem vist, d'una inscripció del regnat de Deci que honra Quint Herenni Etrusc, el fill de l'emperador, com a Cèsar per part de l'*ordo* de *Dertosa* que es declara, com és habitual, *devotus numini maiestatique eius*. No tenim, entre la inscripció dedicada a Pèrtinax i aquesta, cap altre element epigràfic, ni cap altra font que ens pugui ajudar a resoldre el problema; el testimoni següent és ja una inscripció dedicada a l'emperador Carus (*CIL* II²/ 14, 789 = *AE* 1923, 103), on sembla esmentar, com es fa freqüentment en aquella cronologia, la *res publica: r(ei publicae) Dertosanae*²⁴, com a objecte d'un benefici o d'una donació per part de l'emperador, de la qual cosa curà el *legatus iuridicus* Flamini Prisc, i que data de l'any 282 dC. No tenim cap més testimoni posterior que pugui consolidar o desmentir les dades fins ara exposades.

Si acceptéssim que *Dertosa* obtingué el privilegi colonial de Pèrtinax, referendat potser per Septimi Sever, com en els casos que coneixem, la inscripció dedicada a Herenni Etrusc en seria una prova no desmentida per la de Carus ni per cap altre testimoni posterior. Naturalment, el primer esment documentat seria molt posterior i res no provaria que la concessió, si existí, fos obra de Pèrtinax. Tanmateix, aquesta seria una bona possibilitat, que té com a mínim uns antecedents paral·lels.

Aquest és el punt al qual hem volgut arribar per un camí diferent al d'E. Hübner i al d'aquells que segueixen la seva posició. La possibilitat que *Dertosa* esdevingués *colonia* per una concessió de Pèrtinax resta oberta, i la inscripció d'aquest emperador documentada a Tortosa és l'argument de partida per a aquestes suposicions, si les combinem amb les dades posteriors que són, almenys, ambigües. Si això fos admès, res no impediria que poguéssim suposar amb més fonament que potser la part perduda de la inscripció dedicada a Pèrtinax esmentés l'*ordo* de la hipotètica *colonia* com a dedicant²⁵ o que en manifestés l'agraïment, però, certament, és anar més enllà del que toca i entrar en un camp encara més conjectural.

Creiem, per acabar, que la qüestió resta oberta i que la possibilitat d'un estatut colonial de *Dertosa* no pot ésser descartada malgrat l'eliminació, com a no pertinents, dels testimonis numismàtics. Una demostració més que la relectura atenta dels documents que ja posseïm i la comparació amb els d'altres zones de l'Imperi romà poden proporcionar encara molts temes de discussió i de reflexió que, com en aquest cas, permeten de veure amb llum nova problemes que encara són lluny de quedar resolts i sobre els quals s'obren unes altres perspectives.

24. Recordem que ja apareix aquesta denominació amb posterioritat l'any 138 dC durant el regnat de l'emperador Antoni Pius (cf. la nostra nota 20). Durant aquest regnat, però, un altre document *CIL* II²/ 14, 784 (= *CIL* II 4055 = *ILS* 3729 = 6925) sembla comportar, per la *M* inicial de l'última línia on figura el dedicant, la indicació d'un *municipium*, encara que res no impedeix que pugui tractar-se d'un nom personal, si tenim en compte l'estat de la peça.
25. Això evidentment aniria d'acord amb la hipòtesi d'E. Hübner, que pensà a suplir, com hem vist a l'inici del nostre treball, *c(olonia) D(ertosa)* o bé *o(rdo) c(oloniae) D(ertosae)*, però sense pensar mai en la possibilitat que fos Pèrtinax qui concedís l'estatut privilegiat a la ciutat.